

FoU i Praksis 2012

Samandrag av artiklane frå konferanse om
praksisretta FoU i lærerutdanning

Trondheim, 23. og 24. april 2012

Redigert av Ingar Pareliussen, Bente Bolme Moen,
Anne Beate Reinertsen og Trond Solhaug

Markering av minoriteters høytider i barnehagen.

En undersøkelse av forholdet mellom rammeplan og praksis.

Kristine Toft Rosland og Audun Toft*

Denne artikkelen bygger på undersøkelsen «Høytidsmarkeringer i barnehager på Helgeland. Resultatene fra undersøkelsen viser at flere barnehager ikke markerer høytider knyttet til andre religioner og tradisjoner enn kristendommen, selv om andre religioner er representert i barnegruppen. Dette til tross for at Rammeplanen for barnehagens oppgaver og innhold eksplisitt sier at dette skal gjøres. I artikkelen undersøker vi hvordan barnehagens praksis påvirkes av de ansattes kjennskap til, tolkning av og holdning til rammeplanens krav om høytidsmarkeringer. Våre funn viser at de aktuelle barnehagene er opptatt av å følge rammeplanen, men at forståelsen av rammeplanens krav varierer. Men også der barnehagene er klar over kravet til høytidsmarkering ser vi at det likevel ikke blir markert. Vi setter disse funnene i sammenheng med andre barnehageundersøkelser og konkluderer med at det ikke ser ut til at rammeplanens krav alene kan føre til endring på dette området, selv om de er eksplisitte.

Innledning

Norske barnehager er i stadig større grad flerkulturelle barnehager. De siste årene har andelen minoritetsspråklige barn i barnehage økt kraftig og i 2010 gikk 71 prosent av alle minoritetsspråklige barn i alderen 1 – 5 år i barnehage (NOU, 2012, s. 100). Økningen av minoritetsspråklige barn i barnehagen gjelder ikke bare i byene. Ordningen med asylmottak og bosetting av flyktninger i distriktene gjør at også mindre steder har en sammensatt befolkning og har hatt det gjennom flere år.

Barnehagen som kulturarena har blitt fremhevet som viktig fra politisk hold. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, som er det styrende dokumentet for barnehagedrift i Norge, vier minoritetsspråklige barn stor oppmerksomhet. Rammeplanen fremhever kulturelt mangfold som en ressurs for barnehagene og vektlegger at barna skal ha bevissthet om egen kulturarv og delaktighet i andres kultur (KD, 2006).

Et av de virkemidlene rammeplanen fremhever konkret når det kommer til kulturformidling er høytidsmarkeringer. Dette vektlegges innenfor fagområdet Etikk, religion og filosofi (ERF). Rammeplanen sier etter først å ha presisert at kristne høytider skal markeres:

Barnehagen skal bidra til at barna «får kjennskap til tradisjoner knyttet til høytider i andre religioner og livssyn som er representert i barnegruppen.»

Personalet må «markere andre religiøse, livssynsmessige og kulturelle tradisjoner som er representert i barnehagen.» (KD, 2006, s. 41)¹

Det er interessant å merke seg at i forarbeidet til Rammeplanen av 2006 var det en klar intensjon at tolkningsrommet for den enkelte førskolelærer skulle bli mindre, ved at målene ble tydeligere definert. Arbeidsgruppa som jobbet med forslaget til ny plan hadde i tillegg som mål at barna med minoritetsbakgrunn skulle få mer eksplisitt omtale enn det de hadde i Rammeplanen fra 1996, der de i stor grad var implisert i utsagn som «alle barn» og «det enkelte barn» (Skoug 2006). Fagområdet ERF, gjennom blant annet kravet om høytidsmarkering knyttet til alle religioner representert i barnehagen er derfor gitt et spesielt ansvar i forhold til å ivareta de flerkulturelle perspektivene i barnehagen. RP 96 sa: «Barnehagen

*Høgskolen i Nesna

har også en viktig oppgave i å markere høytider og tradisjoner fra andre kulturer som er representert der» Kravet om høytidsmarkering er derfor ikke nytt, men ordlyden i RP06 der «barnehagen skal bidra til at barna får kjennskap til høytider i religioner og livssyn som er representert i barnegruppen» og der personalet må «markere andre religiøse, livssynsmessige og kulturelle tradisjoner som er representert i barnehagen» kan forstås som en tydeliggjøring av målet, og som en måte å løfte frem minoritetsbarna på. Vårt utgangspunkt for denne undersøkelsen var at selv på et punkt som høytidsmarkeringer, der rammeplanen gir lite rom for tolkning er det mange barnehager som ikke oppfyller rammeplanens krav.

Artikkelforfatterne underviser i RLE på førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Nesna. Arbeid med rammeplanen og med høytidsmarkeringer har en sentral plass i undervisningen i førskolelærerutdanningen. Høgskolen har mange deltidsstudenter med lang arbeidserfaring fra barnehage. Gjennom arbeidet vårt har vi gjennomgående opplevd at studenter som har jobbet flere år i barnehage er overrasket over rammeplanens krav til høytidsmarkering. De forteller at der de har jobbet har de ikke markert høytider fra andre religioner enn kristendommen. Dette ble utgangspunktet for vår undersøkelse «*Høytidsmarkering i barnehager på Helgeland*» der vi ønsket blant annet å finne ut hvordan barnehager på Helgeland forholder seg til rammeplanens klare føringer på dette punktet.

Materialet fra undersøkelsen berører mange sider av barnehagenes høytidsmarkeringer, men i denne artikkelen vil vi konsentrere oss om de ansattes forhold til rammeplanen.² Vi jobber derfor med følgende forskningsspørsmål i denne artikkelen:

Hvordan påvirkes barnehagens praksis av de ansattes kjennskap til, tolkning av og holdning til rammeplanens krav om høytidsmarkering?

Tidligere forskning

Ved å se på forholdet mellom planverk og gjennomføring i barnehagen skriver vi oss inn på et eksisterende forskningsfelt. Både rammeplanen fra 1996 (RP96) og fra 2006 (RP06) ble etterfulgt av evalueringsrapporter som undersøkte hvordan rammeplanen var blitt implementert i barnehagene (Retvedt, Aasen & Skoug, 1999 og Østrem et al., 2009). Norsk barnehageforskning må likevel sies å være mangelfull og det er et sterkt behov for mer forskning på feltet (jmf. Gulbrandsen, Johansson & Nilsen, 2002 og Borg, Kristiansen & Backe-Hansen, 2008).

I evalueringen av rammeplanen fra 2006 peker Østrem et al. (2009) på at fagområdet Etikk, religion og filosofi oppleves som vanskelig å arbeide med. Både styrere, ansatte og foreldre er enige om at dette er det området det jobbes minst med i barnehagene. Også når det kommer til fagområdet Kommunikasjon, språk og tekst kommer flerkulturelt arbeid langt ned på listen. Tekster fra andre kulturer og Temahefte om språklig og kulturelt mangfold (Gjervan, 2006) brukes lite. Rapporten peker på at det flerkulturelle perspektivet ikke vektlegges, selv i de barnehagene som oppgir å prioritere språk høyt (Østrem et al., 2009, s. 35).

Flere undersøkelser viser samme tendens når det kommer til det flerkulturelle perspektivet. Ragnhild Fauskes (2012) undersøkelse av bruken av religiøse fortellinger i barnehager i Møre og Romsdal er interessant i denne sammenheng. 93% av barnehagene i fylket brukte kristne fortellinger, hovedsakelig i forbindelse med jul og påske. Kun 1% av barnehagene brukte fortellinger fra islam. Dette til tross for at 14% av barnehagene i materialet hadde barn med muslimsk bakgrunn representert. Informantene i denne undersøkelsen mener at de viktigste årsakene til at religiøse fortellinger brukes er at fortellingene «*hører med til norsk tradisjon*» (81%). Til sammenlikning oppgir bare 58 % begrunnelsen «*rammeplanen legg vekt på det*».

Fauske bruker Torunn Selbergs (2008) gjennomgang av begrepet kulturarv til å forklare hvorfor tradisjonsbegrepet er så viktig for førskolelærerne som begrunnelse for bruken av kristne fortellinger. «*Norsk tradisjon og kulturarv legitimerer bruken av religiøse fortellinger*» (Fauske, 2012, s. 48). Også i rapporten Den flerkulturelle barnehagen i rurale områder finner vi en lignende tendens som den Fauske beskriver. Rapporten har sitt utgangspunkt i en surveyundersøkelse gjort i flerkulturelle barnehager i syv fylker. På spørsmål om hvor viktig de pedagogiske lederne synes det er å formidle norsk majoritetskultur til barnegruppen svarer 92,3 % at det er viktig eller svært viktig. 4,4 % svarte at det var lite eller svært lite viktig og 3,3 % at de ikke visste. På spørsmål om hvor viktig det er å formidle hjemmekulturene til de minoritetsspråklige barna i barnegruppen var antallet bare 77,3 %. Fremdeles et høyt tall, men vesentlig

lavere sammenlignet med formidling av norsk majoritetskultur. På dette spørsmålet svarte 10,6 % at de mente det var lite eller svært lite viktig å formidle hjemmekulturen til de minoritetsspråklige barna mens 12,1 % svarte at de ikke visste. Formidlingen av norsk majoritetskultur ser derfor ut til å oppfattes som spesielt viktig av personalet i disse barnehagene, mens det er større forskjeller i synet på formidling av de minoritetsspråklige barnas hjemmekultur (Andersen et al, 2011, s. 91).

I denne artikkelen har vi valgt å bruke John I. Goodlads (1979) læreplanteoretiske rammeverk som analyseredskap. Dette brukes hyppig i studier av norske læreplaner. Både evalueringen av implementeringen av RP96 og RP06 bruker hans kategorier. Kategoriene hans og bruken av dem varierer noe i oversettelse og bruk i norske fremstillinger, men vi følger begrepsbruken anvendt i Retvedt (1999) og Østrem (2009). Den norske situasjonen, med en sentralt gitt rammeplan, er forskjellig fra den læreplanvirkeligheten Goodlad beskriver. Vår bruk av Goodlad føyer seg inn i en norsk tradisjon, med en pragmatisk tilnærming til kategoriene hans (jfr Østrem et al., 2009). Goodlads rammeverk kritiseres ofte for å være hierarkisk (Strand, 1996), og for bare å se på de synlige sidene av læreplanene. «*Usynlig læreplan*» og læring som skjer implisitt fanges ikke opp (Gundem, 2008). I denne sammenhengen, hvor vi ser på hvorvidt og hvordan et enkelt læreplanmål er oppfattet og implementert, er imidlertid ikke disse sidene ved Goodlad en svakhet for analysen.

I følge Goodlad fremtrer læreplaner på fem ulike måter. «*Ideenes læreplan*» er det idégrunnlaget som ligger til grunn for læreplanene, «*Den formelle læreplanen*» er den vedtatte læreplanen. Det vil i vår sammenheng si Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (KD, 2006). «*Den oppfattede læreplan*» er den tolkning planen gis av dem som skal iverksette den. Her vises det ofte til det tolkningsrommet læreren har. «*Den operasjonaliserte læreplan*» er det som skjer i praksis, og «*Den erfarte læreplan*» er det barn, foreldre og andre opplever gjennom barnehagens virksomhet (Goodlad, 1979). Denne siste fremtredelsesformen berøres ikke i vår undersøkelse. Vi har særlig fokus på forholdet mellom formell-, oppfattet- og iverksatt læreplan. I tillegg vil vi kort komme innom føringer bakenfor den vedtatte planen, ideenes læreplan.

I undersøkelsene vi har nevnt over er det slik at krav fra den formelle læreplanen ikke blir gjennomført, eller blir mangelfullt gjennomført i praksis. Med andre ord, det er ikke samsvar mellom formell læreplan og iverksatt læreplan. Avstanden fra ideenes læreplan, intensjonene bak den vedtatte planen og iverksatt plan kan være enda større. Slikt manglende samsvar kan forklares med det store tolkningsrommet en del formelle læreplaner har. Retvedt et al. (1999) peker i evalueringen av RP96 på at intensjonene forsvinner i arbeidet med planene i den enkelte barnehage.

Utvalg og metode

Vi utførte datainnsamlingen i 2010. Med utgangspunkt i vår egen region valgte vi ut fire kommuner etter størrelse og beliggenhet.

Datainnsamlingen var todelt. I første innsamling sendte vi ut spørreskjemaer til alle barnehagene i de fire kommunene. Dette er 28 barnehager. Her spurte vi etter hvilke høytider barnehagen markerte og hvilke religioner og livssyn som var representert i barnegruppen. Til å være en postutsendt undersøkelse var svarprosenten på 50 % god, men i en så liten populasjon er det selvsagt begrenset hva vi kan bruke materialet til rent statistisk. Det er likevel verdt å merke seg at i våre svar var det ingen av de barnehagene som hadde andre religioner representert i barnegruppen som markerte høytider knyttet til dette. Spørreundersøkelsen ga dermed en klar indikasjon på at dette var verdt å se nærmere på.

Med utgangspunkt i svarene fra del én lagde vi en intervjuguide til runde to. Her gjorde vi et strategisk utvalg. Vi valgte oss to kommuner og plukket ut én barnehage fra hver kommune. Vi valgte disse to barnehagene på bakgrunn av størrelse og sammensetning av barnegruppen. Begge barnehagene var store nok til å ha flere avdelinger og flere pedagogisk utdannede ansatte. Og begge barnehagene har en lang historie med å ta imot barn med ulik kulturbakgrunn. På undersøkelsestidspunktet hadde begge barnehagene barn fra andre religioner i barnegruppen, nærmere bestemt muslimske barn.

Ved hver av barnehagene intervjuet vi styrer og to pedagogiske ledere. Intervjuene var halvstrukturerte med mye plass til oppfølgingsspørsmål. Dette er særlig egnet til denne typen undersøkelse da vi er særlig interessert i informantens egen forståelse, men også refleksjoner i møte med intervjuers spørsmål om høytidsmarkeringer og til rammeplanens krav. Intervjuundersøkelser er dialogbaserte og vil, for å si

det med Kvale (2001), derfor «gi kunnskap som skapes og testes på en intersubjektiv måte, gjennom samtaler» (s. 216).

Denne artikkelen fokuserer på materialet fra intervjuundersøkelsen. Vi begynte analysefasen med at begge leste gjennom alle intervjuene i sin helhet før vi begynte å diskutere materialet. Dette for å skaffe en oversikt og sørge for at vi ikke leste intervjuene i lys av tidligere diskusjon. Denne gjennomgangen av datamaterialet viste at ingen av de to barnehagene på undersøkelsestidspunktet markerte høytider knyttet til andre religioner, selv om de i barnegruppen hadde barn med muslimsk bakgrunn. Forskningsspørsmålet i denne artikkelen ble formulert på bakgrunn av disse foreløpige funnene. Vi brukte Goodlads læreplanteoretiske rammeverk som teoretisk redskap i arbeidet.

I det videre analysearbeidet jobbet vi i hovedsak kategoriserende (Kvale 2001). Vi gjorde en hovedinndeling etter kategoriene kjennskap til, tolkning av og holdning til rammeplanens krav om høytidsmarkeringer i barnehagen. Disse kategoriene systematiserer stoffet på en måte som gjør det mulig å analysere inn i Goodlads læreplannivåer. Vi har altså i hovedsak anvendt teoristyrte dataanalyse som analysemetode. (Malterud 2003)

Når det kommer til kategoriene kjennskap til rammeplanens krav, og tolkning av rammeplanens krav var analysen i stor grad deskriptiv. Det er verdt å anmerke at denne kategoriseringen viste seg å falle sammen med strukturen i intervjuguiden. Vi spurte konkret om kjennskap til rammeplanens krav. Når vi kommer til spørsmål om holdninger til disse kravene har vi derimot måttet anvende en mer hermeneutisk tilnærming til stoffet.

Resultater

I intervjuene spurte vi informantene om de visste hva rammeplanen sier om høytidsmarkering. De fleste spurte mente at de visste det, men når det gjelder forholdet mellom formell læreplan og oppfattet læreplan skiller de to barnehagene seg fra hverandre. I den ene barnehagen er det tydelig at både styrer og pedagogiske ledere kjenner til kravet om markering av høytider. Styrer svarer på spørsmål om hva rammeplanen sier: «Ja, det står jo at vi skal markere. Det gjør det altså. Så vi har litt dårlig samvittighet i forhold til det.» En av de pedagogiske lederne innrømmer at hun ikke husker rammeplanen ordrett, men på spørsmål om hvordan muslimske høytider markeres svarer hun: «Det er jo sånn vi har diskutert tusen ganger og vi egentlig aldri har klart å finne ut hva vi skal gjøre og ikke gjøre.» At dette spørsmålet har blitt gitt oppmerksomhet viser også den andre pedagogiske lederens utsagn:

Pedleder: Vi har jo snakket om det flere ganger (...) i fagteam og sånn, hvordan vi kunne ha gjort det annerledes. (...) det står i teksten at vi bør, men vi har ikke noen gode arbeidsmetoder.

Det er altså ingen tvil om at de ansatte kjenner til det aktuelle målet fra rammeplanen.

I den andre barnehagen forholder det seg noe annerledes. Det virker ikke som om noen av de ansatte kjenner til det aktuelle læreplanmålet. Her har styrer lagt vekt på at formålsparagrafen er endret, og har oppfattet dette som begrensende på kristne markeringer.

Styrer: Vi har hatt store opplegg i forhold til kristen påske. Tidligere. Hvor vi har fortalt påskeevangeliet og barna har fått stor innsikt i det.

Intervjuer: Gjør dere det nå?

Stryrer: Nei, nå må vi vel holde opp med det da.

Hun viser at de av hensyn til at barnehagen har «veldig mange med andre tradisjoner» har nedjustert markeringene av kristne tradisjoner. Noen tilsvarende oppjustering av markeringer knyttet til disse andre tradisjonene har ikke funnet sted. Begge de pedagogiske lederne som er intervjuet uttrykker overraskelse over at rammeplanen har såpass tydelige krav om markering. I denne barnehagen er det styrer som planlegger hvilke rammeplankrav det skal arbeides med til en hver tid. De pedagogiske lederne utarbeider sine mer konkrete planer ut fra de mål styrer har plukket ut. Følgende utdrag fra intervjuet er talende:

Intervjuer: Kjenner du til hva rammeplanen sier om høytider?

Pedleder: Nei, ikke akkurat ordrett, men at det skal markeres, ja.

Intervjuer: Bruker dere rammeplanen aktivt?

Pedleder: Rammeplanen, den skal jo alle bruke.

Intervjuer: Ja, de skal, men gjør dere det?

Pedleder: Ja, vi gjør det. Vi gjør det gjennom at ho <styrers navn> setter opp en plan ut fra rammeplanen som går på alle fagområdene.

Intervjuer: Den er aktivt i bruk i planarbeidet?

Pedleder: Ja da. Å ja det er veldig bevisst på at den er med. Men det står jo kanskje ikke så veldig mye om høytidene til muslimene og det her. Det gjør nok ikke det, men våre høytider skal vi. . .

Her er det tydelig at den pedagogiske lederen tror hun jobber etter rammeplanens krav. Den andre pedagogiske lederen mener også at hun er kjent med rammeplanen, men hun kjenner ikke til dette målet. Når hun får gjengitt målet om høytidsfeiring slår hun klart fast «*Ja, da skulle vi ha gjort mer.*» I barnehage to finner vi altså at det er et sprik mellom den formelle læreplanen og den oppfattede læreplanen. Men som vi ser fra den første barnehagen så er det ikke noen automatikk i at samsvar mellom formell plan og oppfattet plan fører til at kravene blir oppfylt.

Iverksatt læreplan samsvarer i stor grad med formell- og oppfattet læreplan når det gjelder de kristne høytidene, men det er et betydelig gap mellom disse i forhold til andre religioners høytider. I begge barnehagene vi har undersøkt markeres kristne høytider. Høytider fra andre religioner markeres ikke. Fauskes (2012) funn om begrunnelse for bruk av religiøse fortellinger stemmer godt med det som kommer frem i våre intervjuer. Begrunnelsen for markering av kristne høytider er påfallende lik fra alle våre informanter. Alle seks informantene nevner tradisjon først. Sånn svarer to av de pedagogiske lederne:

Intervjuer: Hva mener du er den viktigste grunnen til at barnehager markerer høytider?

Pedleder: Tradisjon.

Intervjuer: Hva mener du er den viktigste grunnen til at barnehager markerer høytider? Hvis du har noen tanker om det.

Pedleder: Det er jo viktig i den forstand at det er, det er jo tradisjon, og jeg tror tradisjon er veldig viktig for folk, ja. Og jeg tror det er viktig at man har tradisjoner også . . .

Markering av kristne høytider står altså sterkt, men det betyr ikke at vi i våre intervjuer finner noen motvilje mot å skulle markere andre religioners høytider, tvert imot. I den første barnehagen har de dårlig samvittighet fordi de ikke klarer å følge opp dette, og i den andre barnehagen finner vi også positive holdninger til det å skulle markere andre religioners høytider. Som i dette eksempelet hvor vi spør en pedleder om hvordan hun ser på kravet om markering av andre religioners høytider:

Pedleder: Egentlig så synes jeg det er bra, jeg (. . .) Fordi at jo mer kunnskap vi har om hverandre dess bedre er det.

Det er klare likhetstrekk mellom barnehagene også når det gjelder holdningene til rammeplanen generelt. I begge barnehagene, og både blant styrere og pedagogiske ledere, oppfattes rammeplanen som grunnleggende for praksis. «*Den ligger jo til grunn for alt vi gjør*» sier styreren i den første barnehagen, mens styreren i den andre barnehagen sier «*Den ligger jo i bunn. Hele tiden*». De pedagogiske lederne i begge barnehagene trekker frem at rammeplanen brukes i arbeidet med årsplaner, og spesielt i barnehage 2 mener de at de følger den godt. De opplever styrers valg av mål som en sikring av at de følger planen. Dette er interessant når vi samtidig ser at dette er trolig er grunnen til at de selv ikke kjenner planen i detalj. I den første barnehagen der rammeplanens målformuleringer tydeligvis diskuteres mer før årsplanen settes opp er de ansatte i større grad klar over at de har prioritert enkelte mål fremfor andre mål.

I begge barnehagene er de positive til tydelige rammeplankrav som sier «*skal*» og «*må*» framfor «*kan*» og «*bør*».

Styrer: Det er egentlig greit at den er såpass tydelig og rett frem som den er i forhold til den gamle som var litt mer vag (. . .) Det er mye lettere å forholde seg til den, for da trenger vi ikke å tolke den og spekulere på om vi skal gjøre det sånn eller. . . Det skal vi gjøre. Så det synes jeg er helt greit.

En av de pedagogiske lederne i barnehagen uttrykker imidlertid at når planen er så konkret bør det også følge med klarere oppskrifter på hvordan disse målene skal gjennomføres.

Diskusjon

Evalueringen av den første rammeplanen viste at de ansatte i barnehagene var positive til rammeplanen fordi den i stor grad ga legitimitet til allerede pågående aktivitet. Mange steder ble planer lagt først, og rammeplanmålene som passet ble lagt inn etterpå som begrunnelser for aktiviteten (Retvedt et al., 1999). Barnehagene i vår undersøkelse bruker ikke rammeplanen slik, men plukker ut mål fra rammeplanen først og legger sine planer etterpå. I denne prosessen er målet om høytidsmarkeringer for alle religioner representert i barnehagen likevel ikke blitt utgangspunkt for ny aktivitet. I den første barnehagen har målet tydeligvis vært diskutert, men ikke prioritert, i den andre har målet ikke vært valgt ut av styrer når planene ble lagt, og de ansatte er derfor heller ikke kjent med målet. Dette kan tyde på at selv om planleggingsprosessen her er snudd brukes fortsatt rammeplanen i noen grad slik de andre undersøkelser har vist, som begrunnelser for den aktiviteten man allerede gjennomfører.

Vi ser altså av undersøkelsen vår at det er forskjell mellom barnehagene i forhold til hvor godt de kjenner rammeplanens mål om høytidsmarkering. Men i begge barnehagene er de veldig tydelige på at de aktivt bruker rammeplanen. Dette har igjen påvirkning på hvordan de tolker rammeplanen når de skal planlegge barnehagens aktiviteter. Hos styrer i den ene barnehagen, der de godt kjenner til rammeplanens krav til høytidsmarkering, er det nært samsvar mellom formell læreplan og oppfattet læreplan. Hun er klar over at de ikke oppfyller kravene.

Styrer i den andre barnehagen er opptatt av at formålsparagrafen er endret, og at dette kanskje må føre til en demping av markeringen av kristne høytider. Hun kjenner ikke rammeplanens krav veldig godt og tolker kravene i tråd med hvordan hun oppfatter endringen av formålsparagrafen. Altså som en endring der kristendommen skal få mindre plass og ikke som en endring som skal gi andre religioners tradisjoner mer plass. Hun er likevel tydelig på at rammeplanen ligger til grunn for hele barnehagens aktivitet. Hun har altså en annen tolkning av rammeplanen enn det vi finner i den første barnehagen.

Denne tolkningen kan tyde på at endringer i lovverk kan svekke legitimiteten til enkelte aktiviteter, og dermed kanskje kan føre til at disse aktivitetene endres eller opphører. Det likevel er verdt å merke seg at denne endringen ikke er gjennomført. «*Nå må vi vel holde opp med det da*», sier styrer om påskemarkeringen. Vi vet ikke om dette i praksis blir endret. I disse eksemplene kan vi se at selv om rammeplanens legitimerende funksjon nok er viktig, er dette ikke i seg selv nok til at ny aktivitet innføres. Det er mulig at svekket legitimitet fører til at aktivitet avsluttes, men heller ikke det kan vi si med sikkerhet.

Den nye rammeplanen skulle som nevnt innsnevre tolkningsrommet når det kommer til markering av høytider. I våre intervjuer er det lite som tyder på at denne innsnevringen har fungert etter intensjonen. Endringen i seg selv har ikke vært nok til å endre praksis i barnehagene vi har undersøkt.

Det er interessant å sammenligne med begrunnelsen for å markere kristne høytider. Disse legitimeres enstemmig gjennom å vise til at dette er tradisjon. Selberg (2008) sier at «*når noe blir definert som kulturarv – og tradisjon – er det et forsøk på å heve dets verdi over diskusjon*». Dette fungerer ikke alltid, derfor er det tidvis diskusjon rundt markeringen av kristne høytider i barnehagen, men det er tydelig i både hos Fauske og i våre intervjuer at tradisjonsargumentet fungerer legitimerende på en helt annen måte enn det rammeplanens krav gjør. Som nevnt har Østrem et al. (2009) vist at de temaene det jobbes minst med i barnehagene er de temaene de ansatte finner mest utfordrende. ERF rammes hardt av dette. Når de kristne høytidene kan defineres som tradisjon og løftes ut av det diskuterbare får området i tillegg en slagside, minoritetenes høytider faller utenfor. Disse defineres ikke innenfor tradisjonsbegrepet, og står derfor uten den avgjørende legitimiteten som de kristne høytidene har. Vi ser at barnehagene er positive til å skulle markere andre religioners høytider. Men disse kommer ikke spontant på samme måten som de som kan begrunnes i norsk kultur. Selv ikke klare krav i rammeplanen endrer praksis på dette området. Skyldes dette holdninger?

Det er ingen av de intervjuede som viser motvilje mot kravene. Tvert imot. Hverken når det kommer til at rammeplanen stiller absolutte krav eller til selve kravet at barnehagene skal markere høytidene til de tradisjonene som er representert i barnehagen. Flere opplever det som en styrke at kravene er så klare og opplever en tydelig rammeplan som bedre enn en rammeplan med større rom for tolkning. Vi finner ikke at de spurte er negative til at barnehagens virksomhet er tydelig styrt ovenfra.

Tilsvarende når det kommer til holdningene til å skulle markere andre religioners høytider. Flere av de ansatte i den ene barnehagen uttrykker dårlig samvittighet for at de ikke oppfyller dette kravet. Alle de spurte ser på markering av andre religioners høytider som noe positivt. Ingen uttrykker noen motvilje mot å gi andre religioners høytider plass i barnehagen. Holdningene er gjennomført positive til dette kravet.

Det er derfor tankevekkende at selv om planene er spisset og kravene er oppfattet blir ikke læreplanmålet gjennomført, selv om de ansatte er positive til rammeplanens mål. I våre intervjuer kan ikke holdningen til rammeplanen forklare manglende implementering av læreplanmålene.

Oppsummering

Undersøkelsen vår viser at det ikke er noe direkte forhold mellom rammeplanens krav og barnehagens praksis. Selv om rammeplanen sier at både kristne høytider og høytider fra andre religioner som er representert i barnegruppa skal markeres, markeres bare de kristne høytidene. Dette viser et tydelig avvik mellom formell læreplan og iverksatt læreplan. Et viktig spørsmål for oss i undersøkelsen var om førskolelærerne kjente til målet om høytidsmarkering. Svarene viste en forskjell mellom barnehagene på dette punktet. Den ene barnehagen kjente målene godt, mens den andre barnehagen hadde mindre inngående kjennskap til rammeplanen på dette punktet. Denne forskjellen i kjennskap gir seg uttrykk i ulik tolkning. I barnehagen der målene var godt kjent blir formell og oppfattet læreplan nokså sammenfallende. Målsetningen fra R06 om lite tolkningsrom gjennom klare krav ser ut til å ha en effekt når det kommer til tolkningen av målene. I barnehagene der målene var mindre kjent blir tolkningen annerledes. Styrer i denne barnehagen tolker rammeplanen inn i lys av egen oppfatning av at formålsparagrafen er endret for å gi kristendommen mindre plass. Men på tross av denne forskjellen i oppfattet læreplan er iverksatt læreplan påfallende lik for begge barnehagene.

De ansatte var positive til tanken om å markere høytider fra andre religioner enn kristendommen. Når det likevel ikke ble gjort skyldtes det derfor ikke holdningen til rammeplanen. De er også positive til rammeplanens klare målformuleringer. Vi må derfor på bakgrunn av intervjumaterialet vårt konkludere med at tydelige rammeplankrav i seg selv ikke fører til endret praksis. Den eneste mulige endringen i praksis vi ser er at kristne markeringer tones ned. Det vil være interessant å se nærmere på begrunnelser for hvorfor høytider ikke markeres, og hvilke faktorer som eventuelt kan føre til endring på dette området.

Referanser

- Barne- og familiedepartementet (1995). *Rammeplan for barnehagen*. Q-0903B. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Borg, E., Kristiansen, I.H., Bache-Hansen, E. *Kvalitet og innhold i norske barnehager. En kunnskapsoversikt*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Fauske, R. (2012). *Bruken av religiøse forteljingar i barnehagen. Norsk tradisjon og manglande fleirreligiositet*. Prismet 63 (1), 35-57.
- Gjervan, M. (Red.). (2006). *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold*. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Goodlad, J. I., (1979). *Curriculum Inquiry. The Study of Curriculum Practice*. New York: McGraw-Hill.
- Gulbrandsen, L., Johansson, J. E., Nilsen, R. D. (2002). *Forskning om barnehager: En kunnskapsstatus*. Oslo: Norges Forskningsråd.
- Gundem, B. B. (2008). *Perspektiv på læreplanen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvale, S. (2001). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kunnskapsdepartementet (2006). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

- Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*, 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2012:1 (2012). *Til barnas beste. Ny lovgivning for barnehagene*. Oslo: Departementenes service-senter. Informasjonsforvaltning.
- Retvedt, O., Skoug, T., Aasen, S. F. (1999). *Erfaringer med innføring av Rammeplan for barnehagen*. Vallset: Oplandske bokforlag.
- Selberg, T. (2008). «Vår» kulturarv – politisk myte eller realitet? *Kirke og kultur* (1), 21-29. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skoug, T. (2006). *Revidert rammeplan for barnehagen og minoritetsspråklige barn. Hvordan bidrar føringene til å realisere innvandrerpoltiske intensjoner?* *Prismet* 57 (1), 44-59.
- Strand, T. (1996). *Ethos og læreplan. Hvordan forstå og bruke rammeplan for barnehagen*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Østrem, S., Bjar, H., Føsker, L. R., Hogsnes, H. D., Jansen, T. T., Nordtømme, S., Tholin, K. R. (2009). *Alle teller mer. En evaluering av hvordan Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, brukt og erfart*. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold.

FoU i Praksis 2012

– konferanse om praksisretta
FoU i lærerutdanning

Den tiande FoU i praksis-konferansen fann stad i Trondheim 23. og 24. april 2012 og vart arrangert av Dronning Mauds Minne Høgskole for førskulelærerutdanning.

Sidan den fyrste FoU i praksis i 2002 har konferansen blitt ein viktig møtestad for dei som arbeider i lærerutdanning og dei som forskar på lærerutdanning og praksisfeltet.

I år er artiklane for fyrste gang publisert digitalt på nettet.

I tillegg utgis ei papirutgåve med samandrag av dei publiserte artiklane.

